

УДК 330.342

Верхоглядова Н. І., Іваницька Т. Є.

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ЗАСАДАХ ЛОГІСТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ

Постановка проблеми. Сучасні економічні відносини супроводжуються глибокими перетвореннями як в управлінні підприємствами, так і в середовищі їхнього функціонування. Соціально-економічні зміни стали причиною різкого зростання невизначеності зовнішнього середовища і для будівельних підприємств. У зв'язку з цим, відбулися істотні зміни моделей управління, і забезпечення ефективності управління будівельними підприємствами набуває визначального, особливого значення.

Аналіз досліджень і публікацій. Провідні вчені в області теорії логістики, А. І. Семененко та В. І. Сергєєв [1], О. Ю. Масленников [2] сформували перелік груп проблем, серед яких, наукове обґрунтування потреби підприємств в різних видах ресурсів та розробка оптимальних планів забезпечення підприємств різними видами ресурсів. Таким чином, можна стверджувати, що застосування логістичної концепції сприяє підвищенню ефективності управління будівельним підприємством.

Метою запропонованого методичного підходу та даної статті є визначення рівня забезпечення ефективності управління будівельним підприємством, ідентифікація факторів, що на неї впливають, та визначення відповідних напрямів. Нами було запропоновано методичний підхід до забезпечення ефективності управління будівельним підприємством, представлений на рис. 1.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для забезпечення ефективності управління будівельним підприємством важливо сформувати належну інформаційну базу, яка б повною мірою характеризувала б всі види ресурсів підприємства та процес управління ними. Якісна, своєчасна, повна, достовірна та достатня інформація є запорукою прийняття правильних управлінських рішень в сфері управління.

Водночас, наявність декількох варіантів щодо визначення ефективності управління ставить питання про зіставлення отриманих результатів з витратами ресурсів будівельного підприємства. Це зіставлення стає все більш необхідним у міру зростання свободи вибору з одного боку, і з інтенсифікацією використання ресурсів – з іншого.

Поняття «ефективність» характеризується складністю і багатогранністю свого змісту. В аспекті управлінських процесів воно є основою визначення якості рішень, що приймаються у різних сферах управління господарською діяльністю підприємств.

Крім того, ефективність управління відображає також результат з погляду оптимальності управління матеріальними, фінансовими, трудовими та іншими видами ресурсів. Ефективність управління можна розуміти як специфічну економічну категорію, що є наслідком взаємодії всіх ресурсів підприємства.

У процесі будівництва, реконструкції, ремонту та утримання будівельних об'єктів задіяна велика кількість ресурсів підприємств: матеріальних, трудових, енергетичних, транспортних тощо. Вони взаємодіють за допомогою: постачання необхідних матеріальних, трудових та енергетичних ресурсів, виробництва на цій ділянці основних видів будівельних робіт, розподілу функцій між виконавцями робіт, функціонування фінансової складової в процесі виконання робіт за підтримки інформаційного забезпечення. Всі ці види діяльності повинні розглядатися як єдине ціле з метою досягнення бажаного результату з мінімальними витратами ресурсів шляхом оптимального їх використання.

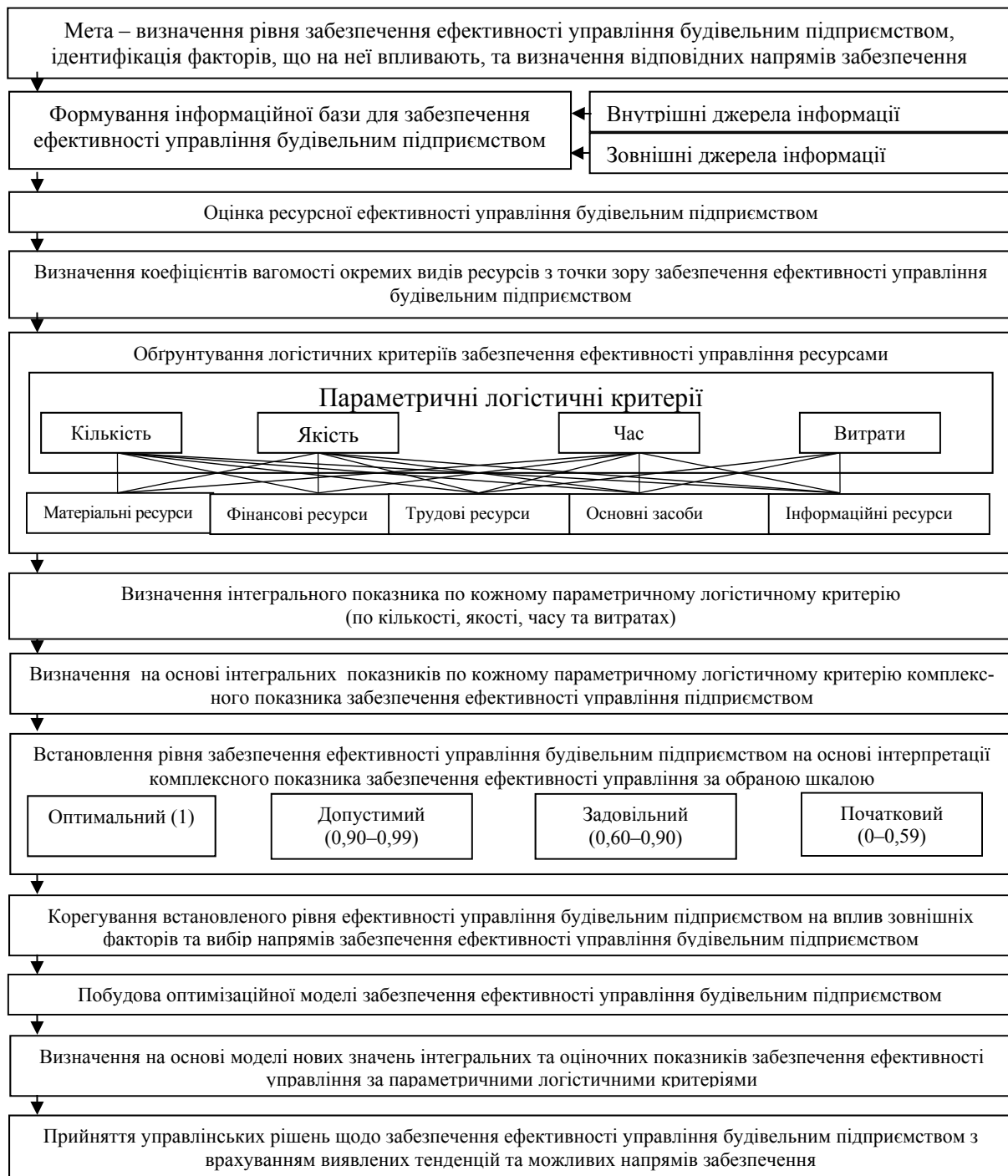

Рис. 1. Методичний підхід до забезпечення ефективності управління будівельним підприємством на засадах логістичної концепції

З огляду на це, виникає необхідність визначення ресурсної ефективності управління, яка характеризується зміною віддачі від управління різними видами ресурсів.

Для матеріальних ресурсів таким показником буде зміна матеріаловіддачі будівельного підприємства порівняно з планом. Його розрахунок здійснюється за формулою:

$$Y_M = \frac{M\epsilon_1}{M\epsilon_0}, \quad (1)$$

де $M\epsilon_1$ – фактичний рівень матеріаловіддачі будівельного підприємства;

$M\epsilon_0$ – плановий рівень матеріаловіддачі будівельного підприємства.

Для трудових ресурсів таким показником буде зміна зарплатовіддачі будівельного підприємства порівняно з планом. Його розрахунок здійснюється за формулою:

$$Y_T = \frac{Зв_1}{Зв_0}, \quad (2)$$

де $Зв_1$ – фактичний рівень зарплатовіддачі будівельного підприємства;

$Зв_0$ – плановий рівень зарплатовіддачі будівельного підприємства.

Для фінансових ресурсів таким показником буде зміна коефіцієнту оборотності фінансових ресурсів будівельного підприємства порівняно з планом. Його розрахунок здійснюється за формулою:

$$Y_F = \frac{Коб_1}{Коб_0}, \quad (3)$$

де $Коб_1$ – фактичний рівень коефіцієнту оборотності фінансових ресурсів будівельного підприємства;

$Коб_0$ – плановий рівень коефіцієнту оборотності фінансових ресурсів будівельного підприємства.

Для основних засобів таким показником буде зміна фондівіддачі будівельного підприємства порівняно з планом. Його розрахунок здійснюється за формулою:

$$Y_O = \frac{\Phi в_1}{\Phi в_0}, \quad (4)$$

де $\Phi в_1$ – фактичний рівень фондівіддачі будівельного підприємства;

Для інформаційних ресурсів таким показником буде зміна доходу на гривню витрат на інформаційне забезпечення будівельного підприємства порівняно з планом. Його розрахунок здійснюється за формулою:

$$Y_I = \frac{ДІ_1}{ДІ_0}, \quad (5)$$

де $ДІ_1$ – фактичний рівень доходу на гривню витрат на інформаційне забезпечення будівельного підприємства;

$ДІ_0$ – плановий рівень доходу на гривню витрат на інформаційне забезпечення будівельного підприємства.

Враховуючи той факт, що будівельна галузь є однією з найбільш ресурсномістких галузей народного господарства, забезпечення ефективності управління будівельним підприємством великою мірою залежить від ефективного використання з найменшими витратами необхідної кількості якісних ресурсів. З огляду на це, проблеми із своєчасним постачанням необхідної кількості ресурсів, недостатній рівень їх якості, застарілість застосовуваних технологій можуть призвести до зниження рівня ефективності управління будівельним підприємством.

Ключові положення логістичної концепції забезпечення ефективності управління будівельним підприємством можуть бути представлені у вигляді наступних постулатів концепції, характеристика яких наведена в табл. 1.

Як видно з таблиці, метою запропонованої логістичної концепції є координація управлінських рішень, які спрямовуються на підтримку ефективності управління ресурсами, що забезпечують ефективність управління будівельним підприємством в цілому.

Об'єктом логістичної концепції є ефективність управління будівельним підприємством. Особливість логістичної концепції полягає в тому, що згідно її постулатів забезпечення ефективності управління будівельним підприємством досягається на основі використання логістичних критеріїв кількості, якості, часу та витрат ресурсів.

Таблиця 1.

Характеристика логістичної концепції забезпечення ефективності управління будівельним підприємством*

Постулати концепції	Характеристика концепції
Об'єкт концепції	Ефективність управління будівельним підприємством
Мета концепції	Координація управлінських рішень, спрямованих на підтримку ефективності управління ресурсами, що забезпечують ефективність управління будівельним підприємством в цілому
Предмет концепції	Забезпечення ефективності будівельних підприємств, що базується на використанні складної системи логістичних критеріїв кількості, якості, часу та витрат ресурсів в їх взаємозв'язку
Методологічна основа	Забезпечення ефективності управління підприємством з застосуванням логістичних критеріїв, яка передбачає застосування експертних методів, методів статистичного, кореляційно-регресійного аналізу та методів економіко-математичного моделювання
Місце і роль логістичної концепції	Виступає регулятором в сфері управління будівельним підприємством. Є механізмом структурування економічної системи на основі ресурсного взаємозв'язку між окремими підсистемами. Служить основою для управління якісними та кількісними параметрами ефективності будівельного підприємства.
Ключові положення концепції	Підхід до забезпечення ефективності управління будівельним підприємством через ефективність управління ресурсами, визначену на основі логістичних критеріїв

* Власна розробка

Як видно з таблиці, метою запропонованої логістичної концепції є координація управлінських рішень, які спрямовуються на підтримку ефективності управління ресурсами, що забезпечують ефективність управління будівельним підприємством в цілому.

Об'єктом логістичної концепції є ефективність управління будівельним підприємством. Особливість логістичної концепції полягає в тому, що згідно її постулатів забезпечення ефективності управління будівельним підприємством досягається на основі використання логістичних критеріїв кількості, якості, часу та витрат ресурсів.

Предметом логістичної концепції є забезпечення ефективності будівельних підприємств, що базується на використанні складної системи логістичних критеріїв забезпечення ефективності управління підприємством.

Методологічну основу логістичної концепції складає забезпечення ефективності з застосуванням наступних методів: експертних, статистичних, кореляційно-регресійного аналізу та методу економіко-математичного моделювання.

Логістична концепція має відігравати вагомий роль в системі управління ефективністю будівельним підприємством. Ця роль, перш за все, полягає в тому, що дана концепція стає одним з регуляторів в сфері управління будівельним підприємством. По-друге, логістична концепція є механізмом структурування економічної системи на основі ресурсного взаємозв'язку між окремими підсистемами. По-третє, запропонована концепція служить основою для забезпечення управління якісними та кількісними параметрами ефективності будівельного підприємства.

Ключовими положеннями логістичної концепції можна вважати підхід до забезпечення ефективності управління будівельним підприємством з використанням логістичних критеріїв. Необхідною складовою методичного підходу до забезпечення ефективності управління, є процедура обґрунтування системи критеріїв та показників, встановлення критеріїв та взаємозв'язків між ними, розробка інтегральних критеріїв та комплексного показників тощо.

Процедура обґрунтування критеріїв для забезпечення ефективності управління підприємством дозволяє встановити їх пріоритетність; виміряти критерії забезпечення ефективності в кількісному або якісному вираженні за допомогою системи показників; пов'язати використовувану групу критеріїв з обґрунтуванням необхідних коригувань основних показників діяльності підприємства, що дозволить отримати кількісну характеристику майбутньої тенденції. Для цього необхідним є уточнення понять «критерії» та «показники», з якими безпосередньо пов'язаний процес оцінювання.

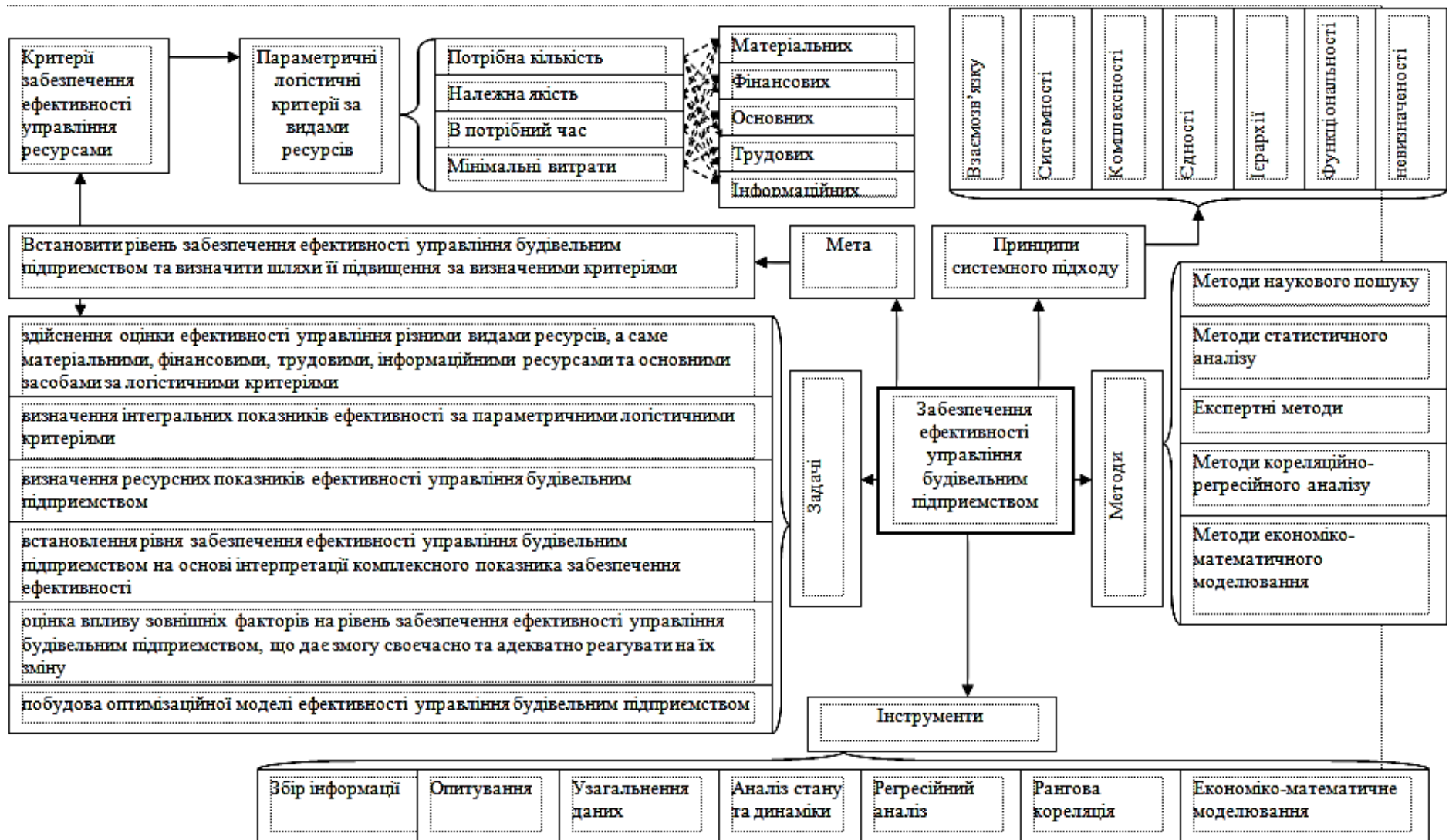

Рис. 2. Логістична концепція забезпечення ефективності управління будівельним підприємством

Якщо узагальнити існуючі погляди науковців, критерій (від лат. *critērium* – засіб для судження) – ознака, завдяки якій відбувається оцінка, визначення або класифікація явища чи процесу. Незважаючи на деяку умовність, критерії є ідеальним зразком для порівняння з реальними явищами (процесами), за їх допомогою можна встановити міру відповідності, наближення до заданої моделі сформованості того чи іншого явища (і базою для формулювання методичного підходу).

Критерії повинні бути:

- об'єктивними (результати мають відповідати певному явищу);
- унікальними (не повинно бути дублюючих критеріїв і їх показників);
- повними (охоплювати найбільш значні й стійкі сторони явища);
- надійними (має бути достовірний результат у різних умовах);
- зрозумілими (усі експерти мають однозначно тлумачити критерії та їх показники).

Використання логістичних критеріїв забезпечує системність і цілісність, оптимізацію сумарних витрат ресурсів, тобто дозволяє комплексно з системних позицій охопити всі етапи будівництва.

Відповідно запропонованого методичного підходу забезпечення ефективності управління будівельним підприємством на задах логістичної концепції передбачає визначення ефективності управління його ресурсами (основними фондами, матеріальними, фінансовими, трудовими та інформаційними ресурсами) з використанням логістичних критеріїв (табл. 2)

Кожне будівельне підприємство залучає в ході здійснення своєї діяльності всі перераховані види ресурсів. Однак кожен з цих видів ресурсів має різну значимість для підприємства з точки зору забезпечення ефективності управління будівельним підприємством. З огляду на це необхідно визначити коефіцієнти вагомості окремих видів ресурсів з точки зору забезпечення ефективності управління будівельним підприємством.

Таблиця 2

Параметричні логістичні критерії забезпечення ефективності управління будівельним підприємством

Ресурси	Параметричні логістичні критерії							
	Кількість		Якість		Час		Витрати	
Матеріальні	v_M	Забезпеченість матеріалами	q_M	Якість матеріалів	t_M	Своєчасність поставок	c_M	Зміна матеріальних витрат
Трудові	v_T	Забезпеченість трудовими ресурсами	q_T	Коефіцієнт відповідності кваліфікації персоналу кваліфікації робіт	t_T	Коефіцієнт явок на роботу	c_T	Зміна витрат на персонал
Фінансові	v_F	Забезпеченість фінансовими ресурсами	q_F	Зміна коефіцієнт автономії	t_F	Коефіцієнт платіжної дисципліни	c_F	Зміна фінансових витрат
Основні засоби	v_O	Забезпеченість основними засобами	q_O	Коефіцієнт придатності	t_O	Коефіцієнт екстенсивного завантаження =	c_O	Зміна витрат на утримання та експлуатацію обладнання
Інформаційні	v_I	Достатність	q_I	Достовірність	t_I	Своєчасність	c_I	Зміна витрат на інформаційне забезпечення

З врахуванням коефіцієнтів вагомості може бути визначено інтегральний показник по кожному параметричному логістичному критерію. Визначення цих показників може здійснюватися за формулами:

$$V = w_M v_M + w_F v_F + w_T v_T + w_O v_O + w_I v_I, \quad (6)$$

$$Q = w_M q_M + w_F q_F + w_T q_T + w_O q_O + w_I q_I, \quad (7)$$

$$T = w_M t_M + w_F t_F + w_T t_T + w_O t_O + w_I t_I, \quad (8)$$

$$C = w_M c_M + w_F c_F + w_T c_T + w_O c_O + w_I c_I, \quad (9)$$

де V (Q , T , C) – інтегральний показник по параметричному логістичному критерію кількості (якості, часу, витрат);

w_M (w_F , w_T , w_O , w_I) – коефіцієнт вагомості основних засобів, матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних ресурсів з точки зору забезпечення ефективності управління будівельним підприємством.

На основі інтегральних показників по кожному параметричному логістичному критерію пропонується визначати комплексний показник забезпечення ефективності управління будівельним підприємством, який може бути представлений в наступному вигляді:

$$E = f(V, Q, T, C), \quad (10)$$

де E – комплексний показник забезпечення ефективності управління будівельним підприємством;

V (Q , T , C) – інтегральний показник по параметричному логістичному критерію кількості (якості, часу, витрат).

На основі інтерпретації комплексного показника забезпечення ефективності управління будівельним підприємством за обраною шкалою встановлюється рівень забезпечення ефективності управління будівельним підприємством (оптимальний, допустимий, задовільний чи початковий).

Також методичний підхід до забезпечення ефективності управління будівельним підприємством передбачає здійснення корегування встановленого рівня забезпечення ефективності управління будівельним підприємством на вплив зовнішніх факторів.

ВИСНОВКИ

На основі встановленого рівня забезпечення ефективності управління будівельним підприємством з врахуванням впливу зовнішніх факторів має здійснюватися вибір напрямів забезпечення ефективності управління будівельним підприємством. Такими напрямками можуть бути відновлення ефективності, підтримка ефективності на досягнутому рівні або підвищення ефективності управління будівельним підприємством.

Крім того, необхідно здійснити збалансування показників забезпечення ефективності управління будівельним підприємством, з використанням якого мають визначатися оптимальні значення інтегральних та оціночних показників забезпечення ефективності за параметричними логістичними критеріями.

Отже запропонований методичний підхід передбачає на засадах логістичної концепції прийняття управлінських рішень щодо забезпечення ефективності управління будівельним підприємством з врахуванням виявлених тенденцій та обраних напрямів забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Семененко А. И. Логистика. Основы теории: учебник для вузов / А. И. Семененко, В. И. Сергеев. – СПб. : Издательство «Союз», 2003. – 544 с.
2. : Масленников О. Ю. Шляхи ефективного управління товарними запасами кооперативної торгівлі // Науковий вісник. – 2009. – № 15. С.74–79.
3. Вумек Д., Джонс Д. Бережливое обеспечение как построить эффективные и взаимовыгодные отношения между поставщиком и потребителем: Пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 264 с.
4. Механізм ресурсозбереження в промисловості: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03 [Електронний ресурс] / Р. С. Близький; Донец. держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. – Донецьк, 2006. – 19 с.
5. Управление эффективностью бизнеса. Концепция Business Performance Menegement / Е. Ю. Духонин [и др.]: под ред. Г. В. Генса.-М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 269 с.

Стаття надійшла до редакції 22.12.2013 р.